

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. ความมุ่งหมายของการวิจัย
2. วิธีดำเนินการวิจัย
 - 2.1 พื้นที่วิจัย
 - 2.2 กลุ่มเป้าหมาย
 - 2.3 กลุ่มผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย
 - 2.4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 2.5 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.7 การวิเคราะห์ข้อมูล
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้และการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิม หมู่ 9 ตำบลมะป้า กิ่งอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อประเมินศักยภาพและตัวชี้วัดความสำเร็จวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 9

วิธีดำเนินการวิจัย

1. พื้นที่วิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งวิจัยศึกษาเฉพาะกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 9 (บ้านอุดมสุข) ตำบลมะบ้ำ กิ่งอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด

2. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 9 (บ้านอุดมสุข) ตำบลมะบ้ำ กิ่งอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด

3. กลุ่มผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย

กลุ่มผู้วิจัยหลักและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย แยกเป็นผู้วิจัยหลัก คือ ผู้วิจัย จำนวน 1 คน และผู้วิจัยร่วม จำนวน 3 คน คือ เจ้าหน้าที่ภาคสนามและนักวิจัยชาวบ้าน จำนวน 22 คน คือ ผู้นำที่เป็นทางการ จำนวน 5 คน ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้นำกลุ่มอาชีพ จำนวน 7 คน ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชน 10 คน รวมจำนวนทั้งหมด 26 คน

4. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้รู้ (Key Informant) ประกอบด้วย ผู้นำและตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชน กลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 9 (บ้านอุดมสุข) ตำบลมะบ้ำ กิ่งอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด แยกได้ผู้นำที่เป็นทางการ จำนวน 5 คน ผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้นำกลุ่มอาชีพ จำนวน 7 คน ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชน 10 คน รวมจำนวนทั้งหมด 22 คน

5. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 6 ชนิด คือ

1. แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 9 ตำบลมะบ้ำ กิ่งอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด
2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับการดำเนินงาน กระบวนการเรียนรู้ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 9 ตำบลมะบ้ำ กิ่งอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด
3. แบบประเมินตัวชี้วัดความสำเร็จองค์กรชุมชน
4. กล้องถ่ายรูป
5. เครื่องบันทึกเสียง
6. สมุดจดบันทึกและบันทึกการประชุม

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

6.1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 9 ตำบลมะปรางกิ่งอำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อนเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้ประชุมชี้แจงการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบประเด็นให้กลุ่มพื้นที่เป้าหมายได้จนเป็นที่เข้าใจแล้ว ให้ผู้ช่วยวิจัยได้เก็บข้อมูลเป็นเวลา 1 เดือน แล้วนำข้อมูลที่เก็บได้มาร่วมกันสรุปวิเคราะห์ตามประเด็น

6.2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัยได้มีการสนทนากลุ่มตามกรอบประเด็นการสัมภาษณ์ ได้ประชุมชี้แจงในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบประเด็น ให้แก่ตัวแทนกลุ่มชุมชนพื้นที่เป้าหมายจนเป็นที่เข้าใจ แล้วให้ผู้ช่วยผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้ร่วมกันประชุมสนทนากลุ่ม ในทั้งหมด 19 ประเด็น ได้ช่วยกันวิเคราะห์สรุปเป็นภาพรวมพื้นที่เป้าหมาย

6.3 ใช้วิธีการสัมภาษณ์กลุ่มบุคคล ผู้รู้ ผู้เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตามประเด็นคำถาม โดยใช้เทคนิคการประเมินสถานะชนบทอย่างเร่งด่วน (Rapid Rural Appraisal : RRA) และอื่นๆ

6.4 ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมทั้งผู้วิจัย และผู้ร่วมวิจัย

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

7.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จากเครื่องมือทุกประเภท ทั้งแบบสัมภาษณ์แบบสังเกต แบบสำรวจสภาพทั่วไป ตัวชี้วัดองค์กรชุมชน สมุดจดบันทึก และเครื่องบันทึกเสียง

7.2 จำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประเด็นที่ศึกษา

7.3 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดระบบการทำงานของกลุ่มองค์กรชุมชน เพื่อให้เห็นพัฒนาการการดำเนินงานของกลุ่มและสังเคราะห์ออกมาเป็นแผนภาพกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนวิเคราะห์ โดยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

7.4 นำเสนอผลการวิจัยโดยการสรุปความและวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ความเป็นมาและพัฒนากลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ 9

1.1 กลุ่มทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 9 ได้แยกตัวออกมาจากกลุ่มสตรีทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 3 เมื่อปี พ.ศ. 2543 โดยการรวมตัวกันของสมาชิกของกลุ่ม โดยทำการก่อตั้งให้คุณแม่ละเวง ฤกษ์ใหญ่ เป็นประธานกลุ่ม และใช้บ้านคุณแม่ละเวง ฤกษ์ใหญ่ เป็นที่ทำการของกลุ่ม และมีสมาชิกกลุ่มที่รวมตัวกันในขณะนั้น เป็นของหมู่ที่ 9 จำนวน 48 คน มีการเก็บเงินรวมกลุ่มกัน คนละ 500 บาท และทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนด้านเงินทุนจากหน่วยงานต่างๆที่เข้ามาช่วยเหลือ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านบ้านห้วยหลิม จากโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ , ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานเกษตรจังหวัด มอบเงินสนับสนุนด้านการลงทุน ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน และนอกจากนี้ยังได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสมาชิกสภาจังหวัด กองสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยทางกลุ่มได้นำเงินจำนวนดังกล่าวไปซื้อตู้เพื่อจัดเก็บผ้าไหมที่ทอเสร็จแล้วเพื่อจัดจำหน่าย ปัจจุบันกลุ่มทอผ้าไหม บ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 9 ตั้งอยู่ที่ 144 หมู่ 9 ตำบลมะบัว อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด 45170 ประธานกลุ่มชื่อ นางละเวง ฤกษ์ใหญ่ มีสมาชิกในชุมชน รวมจำนวน 73 คน มีเงินทุนสะสมจำนวน 250,000 บาท โดยใช้บ้านของนางสว่าง แหล่งสนาม เป็นศูนย์รวมและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ซึ่งมีคณะกรรมการหลัก 8 คน

1.2 การบริหารจัดการของกลุ่ม กลุ่มมีการระดมทุนในลักษณะการระดมเงินสะสมออมทรัพย์ โดยสมาชิกจะฝากเงินออมจำนวน 20-30 บาทต่อเดือน ด้านแรงงานจะเริ่มกระบวนการผลิตตั้งแต่การฟอกย้อมเส้นไหม - มัดหมี่ - ทอด้วยตนเอง ไม่มีการแบ่งงานตามความถนัด ด้านวัตถุดิบ เนื่องจากข้อจำกัดทางสภาพภูมิศาสตร์ทำให้การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมในชุมชนไม่ได้ผลดี กลุ่มจึงใช้เส้นไหมพันธุ์ผสม โดยสั่งซื้อจากบริษัท จดใหม่ไทย จังหวัดเพชรบูรณ์ ด้านการผลิตยังไม่มีการแบ่งสายการผลิตที่เป็นระบบแต่แต่ละคนจะผลิตผ้าทอด้วยตนเอง ซึ่งอาศัยความต้องการของตลาดที่ได้จากข้อมูลขอฝ่ายการตลาดที่แจ้งต่อสมาชิกในการกำหนดประเภทของผลิตภัณฑ์ และด้านเชื่อมโยง มีการเชื่อมโยงในลักษณะเครือข่ายการผลิตกับชุมชน หมู่ 6 ได้รับการฝึกอบรมด้านการย้อมสีที่กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม โดยนำความรู้และทักษะที่ได้รับมาถ่ายทอดแก่กลุ่มและทางกลุ่มมีความต้องการที่จะพัฒนาการผลิตเพิ่ม และหน่วยราชการที่ให้ความอนุเคราะห์ทั้งความรู้และเทคโนโลยี เช่น พัฒนาชุมชน และเกษตรอำเภอทุ่งเขาหลวง รวมทั้งกลุ่มจะนำผลิตภัณฑ์ไปจำหน่ายยังอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

2. กระบวนการเรียนรู้การผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไหม พบว่า ด้านการผลิต กลุ่มทอผ้าไหมหวายหลิม หมู่ที่ 9 มีเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิตผ้าไหมเพียงพอ ซึ่งอุปสรรคที่สำคัญในการผลิต คือ การใช้เวลานานในการผลิตชิ้นงาน เนื่องจากต้องอาศัยความประณีต สุขุมละเอียด ผลิตภัณฑ์ที่ออกมาจึงจะมีคุณภาพสมราคา ด้านเงินทุนเริ่มต้นด้วยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการและองค์กรเอกชน และการระดมทุนในกลุ่มเท่าที่มีอยู่ จึงทำให้กลุ่มมีทรัพย์สินและเงินทุนหมุนเวียน กลุ่มได้รับการยอมรับจากกองทุนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน มีการบริหารจัดการ ด้านการเงินด้วยความโปร่งใส สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ด้านการตลาดได้รับการประชาสัมพันธ์สินค้าและการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและเอกชน สมาชิกกลุ่มได้ทอผ้าไหมลายสากล ซึ่งเป็นลายเอกลักษณ์ประจำจังหวัด เป็นสินค้าที่มีคุณภาพ และกลุ่มได้มีโอกาสร่วมกิจกรรมหลายๆ แห่งที่จัดขึ้น และได้รับรางวัลหลายประเภท เป็นจำนวนมาก ด้านอาชีพและรายได้ สมาชิกกลุ่มมีความภาคภูมิใจที่ได้รับค่าตอบแทนจากผลิตภัณฑ์ ถึงแม้สมาชิกบางคนจะทำเป็นอาชีพเสริม สร้างรายได้ ใช้เวลาว่างจากการทำงานหลัก ทำไร่ ทำนาก็ตาม สมาชิกกลุ่มพอใจที่มีรายได้ จุนเจือครอบครัว ลดรายจ่ายได้ระดับหนึ่ง ด้านเครื่องหมายการค้า ฉลาก บรรจุภัณฑ์ มีบรรจุภัณฑ์ที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อกลุ่มและที่อยู่พร้อมเบอร์โทรศัพท์และเครื่องหมายการค้าที่เป็นมาตรฐานสากล ซึ่งได้รับสนับสนุนจากศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 5 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมและสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดร้อยเอ็ด ได้สนับสนุนด้านบรรจุภัณฑ์และออกแบบบรรจุภัณฑ์ เป็นกระเป๋าและกล่อง และด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ ถือได้ว่ามีคุณภาพเหมาะสมกับราคา เห็นได้จากได้รับคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ 5 ดาว ตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และได้รับรองผลิตภัณฑ์จากสำนักมาตรฐานอุตสาหกรรม

3. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของกลุ่มทอผ้าไหมหวายหลิม หมู่ที่ 9 พบว่า จุดแข็ง ได้แก่ ชุมชนสะสมและสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม มีทักษะฝีมือในระดับช่างฝีมือระดับดี ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง กลุ่มมีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีระเบียบ เงื่อนไข ข้อบังคับที่ชัดเจน มีระบบการตอบแทนแก่สมาชิก ผู้นำกลุ่มมีทักษะในการผลิต โดยได้รับการฝึกอบรมด้านการผลิต และมีร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนที่เป็นร้านถาวรสามารถให้บริการแก่ผู้ซื้อได้โดยสะดวก จุดอ่อน ได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกายด้วยผ้าพื้นเมืองปัจจุบันยังคงนิยมใช้กันเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ การผลิตยังคงอาศัยวัตถุดิบจากภายนอกชุมชน ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมได้มีการสนับสนุนให้มีการถ่ายทอดเข้าสู่การศึกษาในระบบโรงเรียนเท่าที่ควรและขาดการวางแผนด้านการตลาดที่เป็นระบบ อุปสรรค ได้แก่ มีผลิตภัณฑ์คล้ายกันกับคู่แข่งขั้นทางการตลาด รวมทั้งมีแหล่งผลิตใกล้เคียงกัน ราคาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มใกล้เคียงกับราคาของกลุ่มอื่นที่มีชื่อเสียงกว่า ส่งผลต่อ

การตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ผ้าพื้นเมืองมีราคาค่อนข้างสูง อีกทั้งยากต่อการดูแลรักษา จึงไม่เป็นที่นิยมของคนทั่วไป แต่จะได้รับความนิยมเฉพาะกลุ่มที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูง มีการผูกขาดด้านราคาและแหล่งจำหน่ายวัตถุดิบ ทำให้สมาชิกไม่มีทางเลือกในการซื้อวัตถุดิบและโอกาสของกลุ่มคือ ลักษณะทางกายภาพของชุมชนในปัจจุบันมีความพร้อมทั้งระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปโภคการเอื้อประโยชน์ต่อกระบวนการผลิต ชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์บ้านห้วยหลิมกลุ่มเดิมมีชื่อเสียงในวงการผ้าไหมและในแง่การตลาดในระดับประเทศอยู่แล้ว ทำให้กลุ่มที่ตั้งใหม่ได้อาศัยโอกาสในการสร้างชื่อเสียงของกลุ่มได้ เนื่องจากตั้งอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง ภายในกลุ่มมีสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นศูนย์รวมถาวร สามารถให้บริการแก่ผู้ซื้อได้สะดวก

4. ผลการประเมินศักยภาพและตัวชี้วัดความสำเร็จวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ที่ 9

4.1 การดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าไหมห้วยหลิม หมู่ที่ 9 พบว่า เป็นการดำเนินการในด้านหัตถกรรม คือการทอผ้าโดยมีวิธีการดำเนินการแบบรวมกลุ่มกัน มีผู้นำในการดำเนินการ มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มและหน่วยงานราชการ ทางกลุ่มมีเครือข่ายที่สำคัญและค่อนข้างเข้มแข็งเนื่องจาก เป็นกลุ่มฯที่ค่อนข้างมีชื่อเสียงภายในจังหวัด ทำให้หน่วยงานราชการมักจะเข้ามา มีบทบาทค่อนข้างสูง ทั้งในด้านการช่วยหาตลาด การอบรมให้ความรู้ การจัดหาอุปกรณ์ การสร้างเครือข่ายเครือข่ายนี้เป็นเครือข่ายที่สามารถทำให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็งได้ดีที่สุด มีผลิตภัณฑ์ผ้าไหมที่เข้ารับการคัดสรรในโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในระดับ 5 ดาว และมีผลิตภัณฑ์ที่ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน

4.2 บุคคลสำคัญที่มีส่วนทำให้เกิดวิสาหกิจชุมชนเข้มแข็ง จากการศึกษา พบว่า คือ บุคคลที่มีบทบาทชัดเจนที่สุด คือ ประธานกลุ่ม ที่มีบทบาทในการจัดตั้งกลุ่ม เพราะเป็นผู้ที่มีโอกาสในการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มวิสาหกิจอื่นๆ และหน่วยงานราชการ และภาครัฐ เนื่องจากการติดต่อสื่อสารในหลายๆด้าน มักจะดำเนินการผ่านประธานกลุ่มอยู่เสมอ จึงทำให้เป็นผู้ที่มีข้อมูลจำนวนมาก และสามารถสร้างเครือข่ายให้เข้มแข็งและยั่งยืน ได้ส่วนผู้ที่มีบทบาทรองลงมาคือ ฝ่ายขายและการตลาด เพราะว่าเป็นผู้ที่ทำหน้าที่หลายอย่างภายในกลุ่มและมีโอกาสที่จะได้เข้าไปอบรมสัมมนา ติดต่อกับหน่วยงานราชการและทำการขายตามสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งทำให้มีโอกาสดูแลกับกลุ่มทอผ้าอื่น ๆ และมีแนวคิดที่จะเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มทอผ้าด้วยกันเอง แทนที่จะผ่านหน่วยงานราชการเพราะการทำงานของหน่วยงานราชการมักจะดำเนินการล่าช้า

4.3 การจัดการความรู้ของกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ 9 ได้มีการจัดการความรู้ไปแล้วเพียงบางส่วน เช่น มีการจัดทำทะเบียนสมาชิกของกลุ่ม การถอดบทเรียนที่ผ่านมา การจดบันทึกการประชุม จดบันทึกผลการดำเนินงานที่ผ่านมา และ มีการจดบันทึกรายรับรายจ่าย

จดบันทึกการลงเวลาทำงาน แต่ยังไม่เป็นระบบระเบียบ มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำเสนอ และถ่ายทอดความรู้ระหว่างสมาชิกกลุ่มทุกคน แต่ความรู้ส่วนใหญ่ที่มีอยู่เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวของบุคคลซึ่งได้รับการถ่ายทอด สัมมาตั้งแต่อดีตและได้รับการพัฒนายกระดับขึ้นมาในภายหลัง โดยการฝึกอบรมศึกษาดูงาน จนสามารถทำให้กลุ่มสามารถผลิตสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถออกแบบตลาดขายที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองได้ แต่ในปัจจุบันกลุ่มยังขาดเครื่องมือที่มีความทันสมัยในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อให้ง่ายต่อการค้นหา หรือนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนางานของกลุ่ม และยังขาดผู้ที่มีความรู้ผู้เชี่ยวชาญในด้านการจัดการความรู้เพื่อที่จะถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่ม เพราะสมาชิกกลุ่มยังขาดความรู้ความสามารถในการจัดการความรู้ของกลุ่ม คนของตนเอง เป็นต้น นอกจากนี้ชาวบ้านเองยังขาดการจัดลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน เนื่องจากไม่มีการจดบันทึกและเก็บข้อมูลที่เป็นระบบและผู้นำชุมชน / ภูมิปัญญา กล่าวว่าการดำเนินงานที่จะให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น หากมีการผลักดันให้คนในชุมชนเข้ามา มีบทบาท และมีส่วนร่วม จะส่งผลให้เกิดพลังขับเคลื่อนภายในชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชน / ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งในการดำเนินงานกลุ่มองค์กรเป้าหมาย พบว่า ผู้นำชุมชนเข้ามามีบทบาทในการขับเคลื่อนงานอยู่ในระดับที่มาก

4.4 ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการดำเนินงานกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ 9 ประกอบด้วย การทำงานแบบมีส่วนร่วม การดำเนินงานที่เปิดโอกาสให้บุคคลจากหลากหลายอาชีพ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมองประเด็นปัญหาที่กว้าง รอบด้าน และครอบคลุมเนื้อหาประเด็นการเรียนรู้ การสร้างข้อตกลงเงื่อนไขการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลที่มาจากหลายหน่วยงาน ภาคี มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ต้องมีการกำหนดแผนการทำงานกิจกรรมร่วมกัน การผลักดันให้แผนงานเข้าสู่เชิงนโยบาย เช่น แผนแม่บทพัฒนาชุมชน จะส่งผลให้คนในชุมชนมองเป็นปัญหาสาธารณะ ในการที่จะเร่งแก้ไขทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จเร็วขึ้น และมีกิจกรรมหนุนเสริมที่หลากหลาย

4.5 ผลการประเมินตัวชี้วัดวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ 9 วัดจากการดำเนินงาน การปฏิบัติของกลุ่ม โดยใช้แบบประเมินตัวชี้วัดความสำเร็จของกิจกรรมของกรมอุตสาหกรรม พบว่า มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะตัวชี้วัดการบริหารจัดการกลุ่ม การผลิตและคุณภาพผลิตภัณฑ์และประสิทธิภาพในการประกอบวิสาหกิจชุมชนและด้านตัวชี้วัดด้านคุณภาพ โดยภาพรวมพบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับดีและเมื่อพิจารณาเป็นรายตัวชี้วัด พบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับดีทุกตัวชี้วัด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจ นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้การผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไหม พบว่า การผลิตมีเครื่องมืออุปกรณ์ในการผลิตผ้าไหมเพียงพอ เงินทุนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานราชการและองค์กรเอกชน มีการบริหารจัดการ ด้วยความโปร่งใส สมาชิกส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญทวารณ วิงวอน และคณะ(บทคัดย่อ : 2545) การศึกษากลยุทธ์ความเป็นไปได้และแนวทางพัฒนาธุรกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จ : กรณีจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ชุมชนมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผล โดยเน้นความเสมอภาคของสมาชิกและระบบการตรวจสอบที่ดี โดยมีการใช้กลยุทธ์การผลิต กลยุทธ์การตลาดและกลยุทธ์ความโปร่งใสในการทำงาน มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และมีการตัดสินใจโดยใช้มติในที่ประชุม และกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ 9 มีการรวมกลุ่มและจัดตั้งในรูปแบบของคณะกรรมการแต่ฝ่าย ทำงานร่วมกันทำให้กลุ่มมีความเข้มแข็ง สอดคล้องกับงานวิจัยของฉลาด จันทรมบัติและคณะ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาองค์กรทางสังคมและพัฒนาการความเป็นประชาคม : กรณีศึกษา ประชาคมตำบลนาข่า อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้เกิดประชาคม คือ มีประวัติศาสตร์ การตั้งชุมชนที่ยาวนานร่วมกันเป็นเมืองและความเป็นเครือญาติที่เหนียวแน่น คือ กระบวนการทำงานของกลุ่มที่มีการบริหารจัดการในรูปแบบของคณะกรรมการแต่ละฝ่ายชัดเจน มีการเรียนรู้ปัญหาาร่วมกัน นอกจากนี้การตลาดได้รับการประชาสัมพันธ์สินค้าและการส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานราชการและเอกชนและได้รับรางวัลหลายประเภท เป็นจำนวนมาก

2. กลุ่มทอผ้าไหมห้วยหลิม หมู่ที่ 9 มีจุดแข็ง ในการดำเนินงาน คือ ชุมชนสะสมและสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม มีทักษะฝีมือในระดับช่างฝีมือระดับดี ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง กลุ่มมีโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจน มีระเบียบ เงื่อนไขข้อบังคับที่ชัดเจน มีระบบการตอบแทนแก่สมาชิก ผู้นำกลุ่มมีทักษะในการผลิต โดยได้รับการฝึกอบรมด้านการผลิต และมีร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ภายในชุมชนที่เป็นร้านถาวรสามารถให้บริการแก่ผู้ซื้อได้โดยสะดวก สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญทวารณ วิงวอน และคณะ(บทคัดย่อ : 2545)การศึกษากลยุทธ์ความเป็นไปได้และแนวทางพัฒนาธุรกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จ : กรณีจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ประสิทธิภาพของความสำเร็จของธุรกิจชุมชนบ้านห้วยหลิม คือ ด้านการผลิตที่มีมาตรฐาน ทักษะ ฝีมือประณีต มีการควบคุมคุณภาพตลอดจนพัฒนาตลาดสายสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ มีจำนวน

ผลิตภัณฑ์หลากหลาย 3) มีช่องการจัดจำหน่ายหลายช่องทาง มีการประชาสัมพันธ์ด้วยแผ่นพับ / ป้าย Cutout นิตยสารใหม่ไทย หนังสือพิมพ์ เผยแพร่ทางโทรทัศน์ บรรจุกิจกรรมที่สวดยาม มีการพิมพ์นามบัตรของกลุ่ม และโซว์จัดจำหน่ายตามเทศกาลต่างๆ ในระดับประเทศ มีแรงงานที่มีทักษะ มีการระดมเงินทุนที่เข้มแข็ง รวมทั้งสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นศูนย์รวมถาวร สามารถให้บริการแก่ผู้ซื้อได้สะดวก แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มยังมีจุดอ่อน คือ มีการผูกขาดด้านราคา และแหล่งจำหน่ายวัตถุดิบ ทำให้สมาชิกไม่มีทางเลือกในการซื้อวัตถุดิบ ทำให้ต้นทุนการผลิตไม่แน่นอนนั่นเอง

3. ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อการดำเนินงานกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ 9 ประกอบด้วย การทำงานแบบมีส่วนร่วม การดำเนินงานที่เปิดโอกาสให้บุคคลจากหลากหลายอาชีพ เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ สอดคล้องกับงานวิจัยของอังศิกาน พภาลี (2547: บทคัดย่อ) ปัจจัยกำหนดความสำเร็จของธุรกิจกลุ่มทอผ้าชุมชน ในภาคอีสานตอนกลาง พบว่า กลุ่มที่ประสบความสำเร็จมีการปฏิบัติในปัจจัยกำหนดความสำเร็จโดยรวม และมีการปฏิบัติด้านการบริหารและจัดการ ด้านผู้นำ และด้านระเบียบข้อบังคับของชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการบริหารการผลิต ด้านการบริหารการผลิต ด้านการบริหารการเงินและทุน ด้านแรงงาน และด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก อยู่ในระดับมาก ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมองประเด็นปัญหาที่กว้าง รอบด้าน และครอบคลุมเนื้อหาประเด็นการเรียนรู้ การสร้างข้อตกลงเงื่อนไขการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลที่มาจากหลายหน่วยงาน ภาคี มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ต้องมีการกำหนดแผนการทำงานกิจกรรมร่วมกัน การผลักดันให้แผนงานเข้าสู่เชิงนโยบาย เช่น แผนแม่บทพัฒนาชุมชน จะส่งผลให้คนในชุมชนมองเป็นปัญหาสาธารณะ ในการที่จะเร่งแก้ไขทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จเร็วขึ้น และมีกิจกรรมหนุนเสริมที่หลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของฉลาด จันทรมบัติ (2547 : 144-161) ศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมชุมชน : กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองชุมชนวังจันทน์ ตำบลนาข่า อำเภอวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การรวมกลุ่มประชาสังคมให้เกิดการทำงานร่วมกันตามประเด็นการเรียนรู้ที่ตนสนใจ การเรียนรู้ร่วมกันทั้งในส่วนกลุ่มองค์กรชุมชน องค์กรที่ปรึกษา และผู้เข้าร่วมกิจกรรม ส่งเสริมให้เกิดการวิจัยในกลุ่มองค์กรชุมชน ได้ทดลอง ค้นหาความรู้ ความจริง นำไปสู่การสรุปบทเรียนที่เป็นรากเหง้าของชุมชนและการดำเนินงานตามแผนงานและนโยบายการเสริมสร้างชุมชน ที่เข้มแข็งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้ทุกส่วนของสังคมไทย

4. ผลการประเมินตัวชี้วัดวิสาหกิจชุมชนกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ 9 วัดจากการดำเนินงาน การปฏิบัติของกลุ่ม โดยใช้แบบประเมินตัวชี้วัดความสำเร็จองค์กรชุมชนของกรมอุตสาหกรรม พบว่า มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับดีมาก โดยเฉพาะตัวชี้วัดการบริหารจัดการกลุ่ม การผลิตและคุณภาพผลิตภัณฑ์และประสิทธิภาพในการประกอบวิสาหกิจชุมชนและด้านตัวชี้วัดด้านคุณภาพ โดยภาพรวมพบว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับดีและเมื่อพิจารณาเป็นรายตัวชี้วัดพบว่า มีคุณภาพอยู่ในระดับดีทุกตัวชี้วัด ทั้งนี้เพราะกลุ่มกลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม หมู่ 9 ได้วิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา รู้จักตนเอง นำไปสู่การจัดทำแผนปฏิบัติตามผล ติดตามตรวจสอบ สรุปบทเรียนอย่างต่อเนื่องนำไปสู่การรู้จริง การเกิดปัญหา รวมทั้งมีการถอดองค์ความรู้การทอผ้าไหมทอผ้าพื้นเมืองแก่บุคคลที่สนใจทั่วไป และที่สำคัญมีบรรพบุรุษที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับชื่อกลุ่มและที่อยู่พร้อมเบอร์โทรศัพท์และเครื่องหมายการค้าที่เป็นมาตรฐานสากล ซึ่งได้รับสนับสนุนจากศูนย์ส่งเสริมอุตสาหกรรมภาคที่ 5 กรมส่งเสริมอุตสาหกรรมและสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดร้อยเอ็ด ได้สนับสนุนด้านบรรพบุรุษและออกแบบบรรพบุรุษ เป็นประเพณีและกล่อ่งและด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ ถือได้ว่ามีคุณภาพเหมาะสมกับราคา เห็นได้จากได้รับคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ 5 ดาว ตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และได้รับรองผลิตภัณฑ์จากสำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนารูปแบบวิสาหกิจชุมชน เน้นให้เกิดมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน เพื่อปรับปรุงและหาแนวทางการพัฒนาให้มีรูปแบบที่ดีที่สุด

1.2 รูปแบบวิสาหกิจที่ทางกลุ่มมีอยู่ในปัจจุบัน ยังมีความเข้มแข็งในระดับไม่เพียงพอ ทางกลุ่มต้องพยายามหาหนทางในการเสริมสร้างความเข้มแข็งกับเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยวิธีการมีปฏิสัมพันธ์กับทางกลุ่มอื่นๆ และทางหน่วยงานราชการ

1.3 เจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรให้ความร่วมมือและตั้งใจในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพื่อให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

1.4 พัฒนาศักยภาพของกลุ่มทอผ้าที่มีความพร้อมให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมด้านการทอผ้า ในลักษณะเครือข่าย อาจจัดเส้นทางท่องเที่ยวตามวัฒนธรรมการทอผ้าตามกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งจะเป็นกิจกรรมส่งเสริมการตลาดอีกทางหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบรูปแบบของเครือข่ายวิสาหกิจกลุ่มทอผ้ากับกลุ่มอื่นๆ ที่มีลักษณะการดำเนินงานที่คล้ายคลึงกับกลุ่มทอผ้า โดยให้ความสำคัญกับประเด็นอื่นๆ

2.2 ควรศึกษาวิจัยถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เพื่อนำไปพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY